

ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ, ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΑΡΜΟΝΙΑ: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ, ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Γεωργία Μαρία Τσερπέ
Σ.Ε. Δυτ. Θεσ/νίκης, Δρ. Ιστορικής Μουσικολογίας

Κατσώχη Χαρίκλεια
Σ.Ε. Δυτ. Μακεδονίας, Δρ. Μουσικής Παιδαγωγικής

Βασιλειάδης Λουκάς
καθηγητής Θεωρητικών, Μουσ. Σχ. Κατερίνης

Επιμορφωτική συνάντηση,
εκπαιδευτικοί Μουσικής Θεωρητικών μαθημάτων Λυκείων
Δυτ., Κ. Μακεδονίας και Β. Αιγαίου (3/10/2023)

Α΄ ΟΜΑΔΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΩΝ (ΦΕΚ)

(A1, A2, A3, A4): Αναγνώριση διαστημάτων (8 μονάδες)

Ερωτήματα A1 και A2: ερωτήματα πολλαπλής επιλογής αναφορικά με την ακρόαση ενός ανιόντος ή κατιόντος διαστήματος σε κάθε ερώτημα. Τα ανιόντα ή κατιόντα διαστήματα ακούγονται από τρεις φορές το καθένα. Ο/Η υποψήφιος/α επιλέγει τη μία από τις πέντε πιθανές απαντήσεις κάθε ερωτήματος (μονάδες $2 \times 2 = 4$)

Ερωτήματα A3 και A4: ασκήσεις αναφορικά με την ακρόαση ενός ανιόντος ή κατιόντος διαστήματος σε κάθε ερώτημα. Τα ανιόντα ή κατιόντα διαστήματα ακούγονται από τρεις φορές το καθένα, όπου δίνεται ο πρώτος φθόγγος και ζητείται να γραφεί σε δεδομένο πεντάγραμμο ο δεύτερος φθόγγος και να χαρακτηριστεί λεκτικά το διάστημα (μονάδες $2 \times 2 = 4$)

ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ Α3, Α4

Ειδικά για τα Α3, Α4: δίνεται ο πρώτος φθόγγος του διαστήματος (βάση ή κορυφή) και παίζεται ένα διάστημα (2Χ2)

Ζητείται: ΚΑΙ να αναγνωρισθεί το διάστημα ΚΑΙ να γραφεί στο πεντάγραμμα με νότες

Τα πιθανά διαστήματα των ερωτήσεων Α1, Α2, Α3, Α4: 2μ, 2Μ, 3μ, 3Μ, 4Κ, 4Αυξ,= 5ελατ, 6μ, 6Μ, 7μ, 7Μ, 8Κ, παίζονται 3 φορές το καθένα

(Πρόγραμμα σπουδών: Β' Γυμνασίου, Διαστηματικό περιεχόμενο/ ονόματα και είδη διαστημάτων)

Οδηγίες μελέτης Α΄ ομάδας ερωτημάτων (1)

- Δοκιμή της έκτασης της φωνής του μαθητή/τριας με στόχο τον εντοπισμό της κατάλληλης τονικής περιοχής για την απόδοση φωνητικών ασκήσεων. Χρησιμοποίηση και της ψεύτικης φωνής, όπου είναι απαραίτητο (falsetto)
- Άκουσμα νοτών και διαστημάτων (μελωδικών και αρμονικών, ανιόντων και κατιόντων) από το πιάνο και τραγούδι (μόνο τη βάση, μόνο την κορυφή ή και τα δύο) σε διάφορα ηχεία – περιοχές της φωνής. Τραγούδι με δύο τρόπους: ή να-να (ή λα-λα) ή με ονόματα φθόγγων (ντο, ρε κ.λ.π)

...Οδηγίες μελέτης Α' ομάδας ερωτημάτων (2)

- Τραγούδι μελωδικών διαστημάτων που παίζονται στο πιάνο με αντίθετη κατεύθυνση (ανιόντα με κατιούσα πορεία και το αντίστροφο)
- Τραγούδι αρπέζ τρίφωνης συγχορδίας (μείζονας και ελάσσονας). Συνειδητοποίηση των διαστημάτων: 3μ, 3Μ, 5Κ και 8Κ (η ίδια νότα μία οκτάβα πάνω ή κάτω)
- Συνειδητοποίηση της 4Αυξ ως ένα ημιτόνιο κάτω από την κορυφή της 5Κ ή ως ένα ημιτόνιο πάνω από τη βάση της 4Κ. Απόδοση του τρίτονου που προκύπτει με ανιούσα και κατιούσα φορά
- Συνειδητοποίηση του διαστήματος 7ηςΜ ως ένα ημιτόνιο κάτω από την κορυφή της 8Κ. Στη συνέχεια απόδοση της 7ηςΜ με ανιούσα και κατιούσα φορά

...Οδηγίες μελέτης Α' ομάδας ερωτημάτων (3)

- Τραγούδι όλων των διαστημάτων με **τις ενδιάμεσες νότες** (2^η-8^η). Επομένως: τραγούδι των διαστημάτων σε διαφορετικές τονικότητες. Εφαρμογή της άσκησης και στο πεντάγραμμο (σε ποιες μείζονες και ελάσσονες κλίμακες ανήκουν τα συγκεκριμένα διαστήματα)
- Άκουσμα φθόγγων που ανήκουν σε συγκεκριμένη τονικότητα. Λεκτική αναφορά των βαθμίδων (1^η, 2^η, 5^η κ.λ.π.). Συνειδητοποίηση της θέσης των φθόγγων στην κλίμακα. Επέκταση της άσκησης: Φωνητική απόδοση της 5^{ης} της κλίμακας, συνέχεια της 1^{ης}, αλλά και της 4^{ης} προς τα κάτω και πάλι της 1^{ης}. Συνειδητοποίηση του τονικού κέντρου και της έννοιας της τονικότητας ακουστικά (το αυτί αναζητά τονικά κέντρα). Εφαρμογή της άσκησης: σε ζεύγη ομωνύμων κλιμάκων, όχι σε ζεύγη σχετικών, καθώς το τονικό κέντρο και η 5^η παραμένουν τα ίδια

(Για διευκόλυνση μπορεί να χρησιμοποιηθεί και το κινητό Ντο (Movable "Do" vs Fixed "Do" - Teaching Children Music, teaching-children-music.com), για τη συνειδητοποίηση της διαστηματικής σχέσης μεταξύ των φθόγγων μιας κλίμακας)

...Οδηγίες μελέτης Α΄ ομάδας ερωτημάτων (4)

- Απόδοση φωνητικά αρπάζ συγχορδιών μεθ' εβδόμης ανιόντων και κατιόντων με βάση διαφορετικές νότες. Συνειδητοποίηση, μέσω των άκρων (βάση, κορυφή) Μείζονας συγχορδίας με 7η μικρή, του διαστήματος της έβδομης μικρής. Ομοίως, με συγχορδία έβδομης Μεγάλης, συνειδητοποίηση του διαστήματος της 7ηςΜ
- Φωνητική απόδοση όλων των διαστημάτων (2^η-8^η) με βάση και κορυφή διάφορες νότες. Σύνδεση των διαστημάτων με γνωστές μελωδίες
- Τραγούδι δύο συνεχόμενων διαστημάτων, κατόπιν τριών κ.ο.κ. Στη συνέχεια απόδοση φωνητικά μιας μικρής μελωδίας. Στόχος: καλλιέργεια της μουσικής μνήμης για απομνημόνευση μουσικών φράσεων

Γενική επισήμανση για την Α' ομάδα ερωτημάτων

Υποστηρικτικά μέσα:

- το παίξιμο στο πιάνο ως συνοδεία από τον/την εκπαιδευτικό μουσικής για απόδοση διαστημάτων, αρπές συγχορδιών κ.ά. με στόχο τον αυτοέλεγχο του/της μαθητή/τριας

αλλά σταδιακή απεξάρτηση από το πιάνο, παραμονή του πιάνου ως μέσου ελέγχου

Στόχος: Σταδιακή καλλιέργεια εσωτερικής φωνής

Υλικό μελέτης Α΄ ομάδας ερωτημάτων (1)

Μελωδικά διαστήματα ως κεφαλή «γνωστών» μελωδιών

2^η μικρή

«Για την Ελίζα»/Λ.β Μπετόβεν (ανιόν και κατιόν)

«Carmen”/Ζ. Μπιζέ

2^η Μεγάλη

«Ο μικρός τυμπανιστής» (ανιόν)

«Happy Birthday” (ανιόν)

«Σαράντα παλληκάρια» (ανιόν), αίσθηση πτώσης επιτονικής-τονικής (κατιόν)

...Μελωδικά διαστήματα ως κεφαλή «γνωστών» μελωδιών

3^η μικρή

«Τι χαρά...» (κατιόν)/παιδικό τραγούδι
Φωνητική απόδοση κατιόντος αρπέζ μείζονας
συγχορδίας

«Φωνή του κούκου» (κατιόν)/παιδικό τραγούδι

«Guten Abend, gut Nacht» (ανιόν) από το
«Wiegenlied» (Νανούρισμα)/Γ. Μπραμς

3^η Μεγάλη

«Πάλης ξεκίνημα»/Μ. Θεοδωράκης (ανιόν).
Φωνητική απόδοση ανιόντος αρπέζ μείζονας
συγχορδίας

«Πάνω στη βελανιδιά...» (ανιόν) από το «Η
κουκουβάγια» (παιδικό τραγούδι)

Συμφωνία αρ. 5/Λ.β Μπετόβεν (κατιόν)

...Μελωδικά διαστήματα ως κεφαλή «γνωστών» μελωδιών

4η Καθαρή	«Ω Έλατο» (ανιόν) «Τραγούδι γενεθλίων» (ανιόν) «Τ' Αστέρι του Βοριά»/Μ. Χατζιδάκις (ανιόν) «Πότε θα κάνει ξαστεριά (ανιόν) «Μία Μικρή Νυχτερινή Μουσική»/Β.Α.Μότσαρτ (κατιόν)
4η Αυξημένη/5η ελαττ.	«Maria!» προσφώνηση από το μιούζικαλ <i>West Side Story</i>/Λ.Μπερνστάϊν

...Μελωδικά διαστήματα ως κεφαλή «γνωστών» μελωδιών

5^η Καθαρή

«Φεγγαράκι μου λαμπρό» (ανιόν)

«Καροτσέρι»/Μ. Χατζιδάκις (ανιόν)

«Μακεδονία ξακουστή» (ανιόν)

«Ο Καραγκιόζης»/Δ. Σαββόπουλος
(ανιόν)

«Θάλασσα πλατιά»/Μ. Χατζιδάκις
(κατιόν)

...Μελωδικά διαστήματα ως κεφαλή «γνωστών» μελωδιών

6^η μικρή	«Love story» (κατιόν και ανιόν) «Σαν με κοιτάς»/Γ. Σπανός (ανιόν)
6^η Μεγάλη	Traviata/Τζ. Βέρντι (άρια) (ανιόν και κατιόν) «Άστρο φωτεινό» («Τρίγωνα κάλαντα») (ανιόν) «Κυκλάμινο»/Μ. Θεοδωράκης (ανιόν)

...Μελωδικά διαστήματα ως κεφαλή «γνωστών» μελωδιών

7 ^η μικρή	«La Cumparsita»-ταγκό/G.M.Rodriguez (ανιόν)
7 ^η Μεγάλη	«Nun wer die Sehnsucht kennt» («μόνο όποιος γνωρίζει τη νοσταλγία»)/Π.Ι. Τσαϊκόφσκι (κατιόν)
8 ^η Καθαρή	«My Bonnie lies over the Ocean» (ανιόν) «Somewhere over the rainbow»/Wizard of Oz (ανιόν)

Β' ΟΜΑΔΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΩΝ (ΦΕΚ): Αναγνώριση συγχορδιών (8 μονάδες)

Ερωτήματα Β1 και Β2: ερωτήματα πολλαπλής επιλογής αναφορικά με την ακρόαση μίας συγχορδίας σε κλειστή θέση, σε κάθε ερώτημα. Κάθε συγχορδία ακούγεται τρεις φορές. Ο/Η υποψήφιος/α επιλέγει τη μία από τις πέντε πιθανές απαντήσεις κάθε ερωτήματος (μονάδες $2 \times 2 = 4$). Όπως σε προηγούμενες εισαγωγικές εξετάσεις σε τμήματα μουσικών σπουδών

Ερωτήματα Β3 και Β4: ασκήσεις αναφορικά με την ακρόαση μίας συγχορδίας σε κλειστή θέση, σε κάθε ερώτημα. Κάθε συγχορδία ακούγεται τρεις φορές, όπου δίνεται ο χαμηλότερος φθόγγος και ζητείται να συμπληρωθεί σε δεδομένο πεντάγραμμο η συγχορδία με την καταγραφή των υπόλοιπων φθόγγων, καθώς και να χαρακτηριστεί αυτή λεκτικά (μονάδες $2 \times 2 = 4$)

Σχόλιο: Εδώ υπάρχει περιορισμός της ύλης σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια

Αναφορά στα ερωτήματα B3, B4

B3,B4 (2X2): δίνεται ο χαμηλότερος φθόγγος της συγχορδίας και παίζεται η συγχορδία. Ζητείται: ΚΑΙ να αναγνωριστεί η συγχορδία ΚΑΙ να καταγραφούν αναλυτικά οι φθόγγοι της.

Οι συγχορδίες (B1,B2,B3,B4) μπορεί να είναι:

Τρίφωνες: μείζονα, ελάσσονα, αυξημένη και ελαττωμένη. Σε ευθεία κατάσταση, σε α' αναστροφή και σε β' αναστροφή (εκτός φυσικά από την αυξημένη)

Τετράφωνες: Μείζονα με 7^ημ και 7^ηΜ, ελάσσονα με 7^ημ, ελαττωμένη με 7^ημ (ημιελαττωμένη), ελαττωμένη με 7^η ελαττωμένη (diminuita). Όλες μόνο σε ευθεία κατάσταση

Τα B1, B2, B3 και B4 παίζονται σε κλειστή θέση συγχορδίας και από 3 φορές το κάθε ερώτημα

(Πρόγραμμα Σπουδών: Γ Γυμνασίου, Συγχορδίες, Εισαγωγή στην τονική Αρμονία/Λυκείου: α', β', γ')

Οδηγίες μελέτης Β' ομάδας ερωτημάτων (1)

- Παίζονται στο πιάνο (μελωδικά και αρμονικά) όλες οι συγχορδίες (τρίφωνες, τετράφωνες). Ο/η μαθητής/τρια τραγουδά νότα προς νότα (από βάση προς κορυφή και αντίθετα) τα διαστήματα των συγχορδιών. Χρησιμοποιούνται όλοι οι συνδυασμοί που περιγράφονται στο ΦΕΚ

Από τρίφωνες: Μείζονα, ελάσσονα, ελαττωμένη και αυξημένη

Από τετράφωνες: Μείζονα με 7μ, μείζονα με 7M, ελάσσονα με 7μ, ελαττωμένη με 7μ (ημιελατ.) και ελαττωμένη με 7η ελαττωμένη (diminuīta)

...Οδηγίες μελέτης Β' ομάδας ερωτημάτων (2)

- Σταδιακά ο μαθητής/τρια τραγουδά από μια τυχαία βάση (και αργότερα την κορυφή) και δημιουργεί-τραγουδά μόνος/-η τις υπόλοιπες νότες των συγχορδιών με βάση τα διαστήματα που περιέχουν (με ανοδική και καθοδική κατεύθυνση). Εφαρμογή της άσκησης και με αναστροφές τριφώνων συγχορδιών (η αυξημένη δεν έχει διαφορά στις αναστροφές της)

Διαστήματα των αναστροφών των συγχορδιών:

Μείζονα=α' αναστροφή (3μ, 4K), β' αναστροφή (4K, 3M)

Ελάσσονα= α' αναστροφή (3M, 4K), β' αναστροφή (4K, 3μ)

Ελαττωμένη= α' αναστροφή (3μ, 4+), β' αναστροφή (4+, 3μ)

...Οδηγίες μελέτης Β' ομάδας ερωτημάτων (3)

- Απόδοση αρπάζ συγχορδιών, έναρξη από τη χαμηλή περιοχή και ανοδική πορεία ημιτονιακά προς ψηλότερη περιοχή με διαφορετική βάση κάθε φορά (ένα ημιτόνιο πιο πάνω από την προηγούμενη)

Στόχος: αποτύπωση στη μνήμη του «ήχου» κάθε συγχορδίας (εσωτερική αποτύπωση)

...Οδηγίες μελέτης Β' ομάδας ερωτημάτων (4)

ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΙ ΣΥΓΧΟΡΔΙΩΝ

M (π.χ. NTO)	Μείζονα συγχορδία
ε (π.χ. ντο)	ελάσσονα συγχορδία
+ (π.χ. NTO+)	Αυξημένη συγχορδία
° (π.χ. ντο°)	ελαττωμένη συγχορδία
$_6$ $_6/4$	Συγχορδία σε α' και β' αναστροφή
$M^{7\mu}$	Μείζονα με έβδομη μικρή
M^{7M}	Μείζονα με έβδομη Μεγάλη

$\varepsilon^{7\mu}$	ελάσσονα με έβδομη μικρή
$\varnothing^7$	ημιελαττωμένη (ελαττωμένη με έβδομη μικρή)
$^\circ 7$	ελαττωμένη με έβδομη ελαττωμένη

Γ' ΟΜΑΔΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΩΝ (ΦΕΚ) (Γ1, Γ2):

Αναγνώριση μέτρου και αναγνώριση αρμονικών διαδοχών (14 μονάδες)

Ερωτήματα Γ1 και Γ2: ασκήσεις ακρόασης δύο αποσπασμάτων επιλεγμένων από ποικίλα είδη μουσικής (δυτική έντεχνη, παραδοσιακή, αστική λαϊκή, jazz κ.ά.), για τις οποίες δίνεται το πλήθος των μέτρων προς ακρόαση και ζητείται να αναγραφεί σε κλασματική μορφή το μέτρο που αντιστοιχεί σε κάθε απόσπασμα, το οποίο ακούγεται τρεις φορές (μονάδες $2 \times 3 = 6$)

Ακρόαση μουσικών αποσπασμάτων από ποικίλα είδη μουσικής (δυτική, έντεχνη, παραδοσιακή, αστική λαϊκή, τζαζ, κ.ά.)

Δίνεται: αριθμός μέτρων (πιθανό σενάριο: 4-8 μέτρα)

(Πρόγραμμα Σπουδών: Α' Γυμνασίου (Ρυθμική Δομή, Μετρική Δομή)/ Γ' Γυμνασίου (Μετρική Δομή)/Λύκειο: γ' (ασκήσεις εύρεσης μέτρων και ρυθμικών σχημάτων)
Στην α' και β' λυκείου τα ρυθμικά ζητήματα διδάσκονται έμμεσα, μέσω της ρυθμικομελωδικής υπαγόρευσης

Οδηγίες μελέτης Γ' ομάδας ερωτημάτων: Γ1, Γ2 (1)

Εκτέλεση διαφόρων διαβαθμισμένης δυσκολίας ρυθμικών σχημάτων-μέτρων: χτύπημα του παλμού του μέτρου με το πόδι ή το αριστερό χέρι (tapping). Χτύπημα του ρυθμικού σχήματος με μολύβι με το δεξί χέρι. Απαραίτητη η περιοδικότητα χτύπων (δυνατών και αδύνατων χτύπων στα διμερή, τριμερή και τετραμερή μέτρα). Ιδιαίτερη προσοχή χρειάζεται:

- Στα μέτρα με παλμό με τριμερή υποδιαίρεση (όπως τέταρτο παρεστιγμένο π.χ. 6/8, 9/8, 12/8)

Λ. Μπερστάϊν,
West side story
«America»

The image shows a musical score for the song "America" from the musical West Side Story. The score is written for voice and piano. The tempo is marked "Tempo di Huapango (fast)". The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 6/8. The score includes the following parts:

- Anita:** The first vocal line, starting with the lyrics "that in!".
- Girls (except Anita):** The second vocal line, starting with the lyrics "I like to be in A - mer - i - ca!".
- Piano:** The accompaniment, starting with the lyrics "I like to be in A - mer - i - ca!".

A red box highlights the first measure of the Girls' part, which contains the lyrics "I like to be in A - mer - i - ca!". This measure is a triplet of eighth notes, which is a characteristic feature of the 6/8 time signature.

...Οδηγίες μελέτης Γ' ομάδας ερωτημάτων: Γ1, Γ2 (2)

- Στα μεικτά μέτρα που έχουν δύο διαφορετικού τύπου παλμούς (έναν απλό παλμό και έναν με τριμερή υποδιαίρεση, όπως π.χ. το 5/8 που έχει παλμό το τέταρτο και το τέταρτο παρεστιγμένο)

Υλικό

Ρυθμικές ασκήσεις από διάφορα βιβλία

Μελωδίες θεμάτων της ομάδας Ε των πανελληνίων εξετάσεων (ΑΠΘ)-εφαρμογή και για ρυθμικό σολφέζ

Γ' ΟΜΑΔΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΩΝ (ΦΕΚ) (Γ3, Γ4): Αναγνώριση μέτρου και αναγνώριση αρμονικών διαδοχών

Ερωτήματα Γ3 και Γ4: ασκήσεις ακρόασης δύο διαδοχών, 4 ή 5 συγχορδιών. Κάθε διαδοχή ακούγεται τρεις φορές, όπου δίνεται η πρώτη συγχορδία (τονική σε ευθεία κατάσταση) και ζητείται να αναγραφούν το είδος της κλίμακας (μείζονα ή ελάσσονα) και οι αρμονικές βαθμίδες με τις πιθανές αναστροφές τους, με τον συνήθη συνδυασμό λατινικών και αραβικών ψηφίων και χωρίς τη χρήση πενταγράμμου για τη γραμμή του μπάσου ή των άλλων φωνών (μονάδες $2 \times 4 = 8$)

Σχόλιο: Η έλλειψη πολλαπλών επιλογών δυσκολεύει τους μαθητές

Αναφορά στα ερωτήματα Γ3, Γ4 της Γ' ομάδας ερωτημάτων

Ακρόαση δύο διαδοχών, 4 ή 5 συγχορδιών (3 φορές η κάθε διαδοχή)
Δίνεται: η 1η συγχορδία σε ευθεία κατάσταση

Ζητείται: Ο τρόπος της κλίμακας (Μείζων ή ελάσσων) όπως επίσης και οι βαθμίδες με τις πιθανές αναστροφές (αρίθμηση), με τον γνωστό τρόπο σημειογραφίας (συνδυασμός λατινικών και αραβικών στοιχείων) και χωρίς τη χρήση πενταγράμμου

(Πρόγραμμα Σπουδών: Γ' Γυμνασίου. Εισαγωγή στην τονική Αρμονία. Λύκειο: α', β' και γ' - σε συσχέτιση με τις αντίστοιχες ενότητες του μαθήματος "Αρμονία" του Π.Σ. Λυκείου)

Οδηγίες μελέτης Γ' ομάδας ερωτημάτων: Γ3, Γ4 (1)

Κριτήρια αναγνώρισης μιας διαδοχής συγχορδιών:

- Αναγνώριση τρόπου (Μείζονα ή ελάσσονα) στον οποίο παίζεται η διαδοχή. Εντόπιση και διατήρηση στη μουσική μνήμη της τονικής της κλίμακας (και σαν μελωδική (1^η) και σαν συγχορδιακή βαθμίδα (I)). Ασκήσεις πρωτίστως σε ζεύγη ομωνύμων κλιμάκων, καθώς τα δύο βασικά τονικά κέντρα (τονική, δεσπόζουσα) παραμένουν τα ίδια.

Προσοχή: σημεία που κινούνται στον μελωδικό τρόπο (ανιούσα μελωδική, κατιούσα μελωδική/φυσική ελάσσονα)

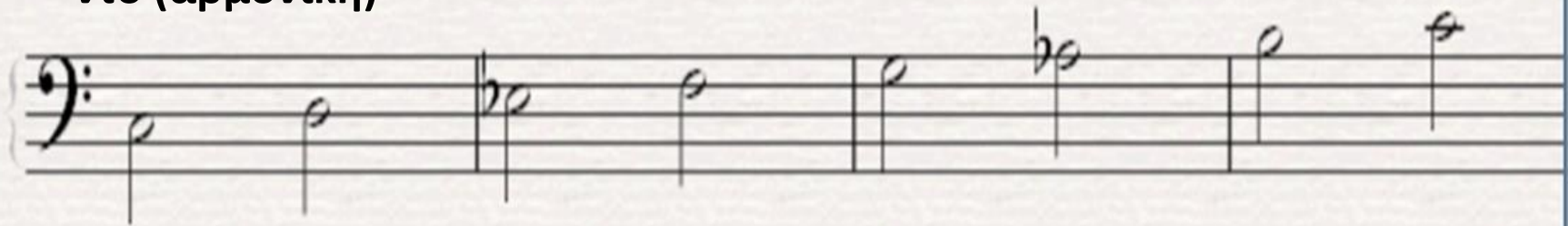
...Οδηγίες μελέτης Γ' ομάδας ερωτημάτων: Γ3, Γ4 (2)

Αντιστοίχιση βαθμίδων στον μείζονα και στον ομώνυμο ελάσσονα τρόπο

ΝΤΟ

ντο (αρμονική)

Επίκεντρα σημεία/κριτήρια για τα ερωτήματα Γ' ομάδας: Γ3, Γ4

- Άκουσμα της μελωδικής γραμμής του μπάσο
- Άκουσμα της αρχικής θέσης της 1ης συγχορδίας της διαδοχής για την παρακολούθηση της μελωδικής πορείας της σοπράνο
- Αναγνώριση των ειδών των συγχορδιών που παίζονται. Προϋπόθεση: γνώση των ειδών των συγχορδιών στον Μείζονα και στον ελάσσονα -κυρίως στον αρμονικό ελάσσονα- αλλά αν χρειαστεί και στις εκδοχές της φυσικής και μελωδικής ελάσσονας
- Αναγνώριση της πιθανής πτώσης στο τέλος της διαδοχής

Οδηγίες μελέτης Γ' ομάδας ερωτημάτων: Γ3, Γ4 (3)

- Αναγνώριση της διαφοράς μεταξύ μιας συγχορδίας σε ευθεία κατάσταση από μια συγχορδία σε α' αναστροφή:
συγχορδία σε ευθεία κατάσταση → "σταθερή", χωρίς κρυφή διαφωνία
συγχορδία σε α' αναστροφή → "ασταθής", με κρυφή διαφωνία (*φαινόμενο των αρμονικών συχνοτήτων*)
- Αναγνώριση της αλλαγής θέσης μιας συγχορδίας (το μπάσο παραμένει το ίδιο και οι υπόλοιπες φωνές αλλάζουν θέση)
- Αναγνώριση της αναστροφής μιας συγχορδίας (η συγχορδία παραμένει ίδια, αλλά όλες οι φωνές αλλάζουν θέση)

Οδηγίες μελέτης Γ' ομάδας ερωτημάτων: Γ3, Γ4 (4)

- Αναγνώριση των σχήματων της β' αναστροφής (διαβατικό, ποικιλματικό, πτωτικό) (βηματική κίνηση του μπάσο), αναγνώριση των βαθμίδων που εμφανίζονται στη διαδοχή, καθώς και της γενικότερης αίσθησης του κλεισίματος της φράσης
- Γενικά αναγνώριση του «ήχου» κάθε σύνδεσης

Παράδειγμα: η σύνδεση V-I έχει μια αίσθηση κατάληξης, καθώς η V περιέχει τον προσαγωγέα, ο οποίος λύνεται στην τονική

Υλικό μελέτης Γ' ομάδας ερωτημάτων: Γ3, Γ4 (5)

- Παίξιμο από τον/την εκπαιδευτικό στο πιάνο 3φώνων συγχορδιών (Μείζονες και ελάσσονες) σε ευθεία κατάσταση με τη μορφή που γράφονται στα πρώτα μαθήματα της Αρμονίας (με διπλασιασμό της βάσης και σε διαφορετικές θέσεις κάθε φορά). Ο/η μαθητής/τρια ακούει πρώτα το μπάσο από το πιάνο, κατόπιν τραγουδά τη συγχορδία από κάτω προς τα πάνω, ξεκινώντας από τον τενόρο, μετά τραγουδά την άλτο και μετά την σοπράνο. Στη συνέχεια, τραγουδά από πάνω προς τα κάτω, αφού πρώτα ακούσει τη σοπράνο

Υλικό μελέτης Γ' ομάδας ερωτημάτων: Γ3, Γ4 (6)

Κατά τον ίδιο τρόπο συνέχεια με:

- Ελαττωμένες τρίφωνες συγχορδίες σε ευθεία κατάσταση σε α' και σε β' αναστροφή, με προσοχή στους προβλεπόμενους διπλασιασμούς
- Αυξημένη συγχορδία μόνο σε α' αναστροφή με δύο τρίτες
- Τετράφωνες συγχορδίες σταδιακά σε όλες τις αναστροφές (7, 6/5, 4/3, 4/2). Στις αναστροφές των τετραφώνων συγχορδιών δεν παραλείπεται ούτε διπλασιάζεται κάποια νότα. Προτεραιότητα στη Μείζονα με 7^η μικρή (V7). Στην ευθεία κατάσταση της Μείζονας με 7^η μικρή δυνατότητα δύο εκδοχών: ελλιπής (χωρίς 5^η) και πλήρης. Σε όλες τις άλλες τετράφωνες συγχορδίες καμία νότα δεν παραλείπεται ούτε διπλασιάζεται. Εξάσκηση σε όλες τις αναστροφές των παραπάνω συγχορδιών

Υλικό μελέτης Γ' ομάδας ερωτημάτων: Γ3, Γ4 (7)

- Ελαττωμένη με 7^η ελαττωμένη (diminuita = vii^o7 στον ελάσσονα τρόπο), ελαττωμένης με 7^η μικρή (ημιελαττωμένη/half-diminuita=viⁱ7 στο Μείζονα τρόπο). Οι τετράφωνες συγχορδίες είναι πάντα πλήρεις. Εξάσκηση των μαθητών/τριών στην α' αναστροφή, καθώς είναι οι μορφές συγχορδιών που εμφανίζονται συχνότερα
- Συνέχεια με σειρά προτεραιότητας: ελάσσονα με 7^η μικρή, Μείζονα με 7^η Μεγάλη, ελάσσονα με 7^η Μεγάλη και Αυξημένη συγχορδία με 7^η Μεγάλη (σπάνια), Μείζονα με 7^η μ και 9^η μ, Μείζονα με 7^η M και 9^η M (V με 7^η και 9^η). Επειδή αυτές οι συγχορδίες εμφανίζονται πιο σπάνια, εφαρμόζονται ασκήσεις κυρίως στην ευθεία κατάστασή τους και στην α' αναστροφή

Υλικό μελέτης Γ' ομάδας ερωτημάτων: Γ3, Γ4 (8)

- Άκουσμα από το πιάνο διαδοχών συγχορδιών (ακολουθώντας τη διδασκαλία των αρμονικών φαινομένων σύμφωνα με την προτεινόμενη ύλη). Έμφαση στα σχήματα με β' αναστροφή, στις πτώσεις, στις συγχορδίες με 7^η, στις δανεικές συγχορδίες, στις παρενθετικές δεσπόζουσες και ντιμινουίτες, καθώς και στις αλλοιωμένες συγχορδίες. Επίσης, σε τονικές αποκλίσεις από τη βασική τονικότητα σε μία άλλη αν συμβαίνει
- Σε επόμενο στάδιο οι μαθητές/τριες μπορούν, ανάλογα με τις δυνατότητές τους, να τραγουδήσουν τη σοπράνο ή και όποια άλλη φωνή

ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ ΣΥΓΧΟΡΔΙΩΝ

(επιλογή βάσει των αναγκών
του συγκεκριμένου τύπου εξέτασης)

IV^{3b} ή iv	ελάχισσωνα υποδεσπόζουσα (δάνειο)
II^N ή N	ναπολιτάνικη συγχορδία
Ger+, Fr+, It+	έκτη Αυξημένη
$V^{5\#}$ V^{5b}	αλλοιωμένη δεσπόζουσα με αλλοίωση του φθόγγου της 5ης: ένδειξη δίεσης για οξυμένη 5^{η} , ένδειξη ύφεσης για χαμηλωμένη 5^{η}

Δ' ΟΜΑΔΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΩΝ (ΦΕΚ): Ρυθμομελωδική υπαγόρευση (20 μονάδες)

Ερώτημα ακρόασης μιας μελωδίας εκτάσεως 4 ή 6 μέτρων, όπου δίνεται **το μέτρο, ο οπλισμός, ο αρχικός φθόγγος καθώς και 2-3 ακόμη διάσπαρτοι φθόγγοι συγκεκριμένης ρυθμικής αξίας** (οι πρώτοι σε κάθε δίμετρο) και ζητείται πλήρης μουσική καταγραφή σε δεδομένο πεντάγραμμο, ώστε να αποδίδονται ορθά και με ακρίβεια τόσο τα τονικά ύψη όσο και οι ρυθμικές αξίες

-Ο τρόπος ακρόασης της μελωδίας εκτάσεως 4 μέτρων είναι ο εξής: η μελωδία θα ακουστεί μία φορά ολόκληρη στην αρχή, στη συνέχεια θα ακουστεί το πρώτο δίμετρο της μελωδίας δύο φορές και την τρίτη φορά θα ακουστεί σε σύνδεση με το δεύτερο δίμετρο της μελωδίας, το οποίο θα ακουστεί άλλες δύο φορές μόνο του. Τέλος θα επαναληφθεί μία ακόμα φορά η μελωδία ολόκληρη

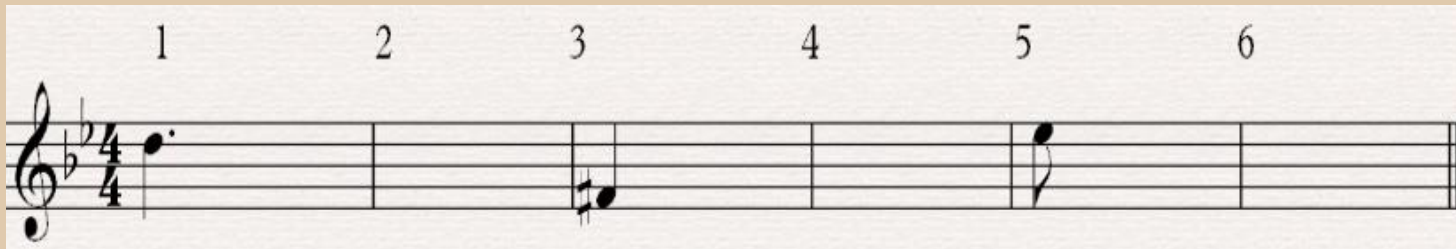
-Ο τρόπος ακρόασης της μελωδίας εκτάσεως 6 μέτρων είναι ο εξής: η μελωδία θα ακουστεί μία φορά ολόκληρη στην αρχή, στη συνέχεια θα ακουστεί το πρώτο δίμετρο της μελωδίας δύο φορές και την τρίτη φορά θα ακουστεί σε σύνδεση με το δεύτερο δίμετρο της μελωδίας, το οποίο θα ακουστεί μία φορά μόνο του και στη συνέχεια σε σύνδεση με το τελευταίο δίμετρο της μελωδίας, το οποίο θα ακουστεί δύο φορές μόνο του. Τέλος θα επαναληφθεί μία ακόμη φορά ολόκληρη η μελωδία

Σχόλιο: Νέο κριτήριο αξιολόγησης. Κοινά και διαφορές με τον παλιό τρόπο εξέτασης (1985-2002). **Βοηθητικό ότι δίνονται διάσπαρτες νότες μέσα στο μουσικό κείμενο**

(Πρόγραμμα Σπουδών: Η ακουστική αναγνώριση, η εκτέλεση (φωνητική και οργανική) και η καταγραφή ρυθμικομελωδικών μοτίβων εμπεριέχονται σε διάφορες ενδεικτικές δραστηριότητες, σε όλες τις τάξεις του Γυμνασίου του Π.Σ.)

Δ' Ομάδα: Μουσική υπαγόρευση 4 ή 6 μέτρων

Δίνονται: 1)Μέτρο, 2)Οπλισμός (την τονικότητα τη βρίσκει ο μαθητής/τρια), 3)Οι πρώτοι φθόγγοι κάθε δίμετρου (τονικό ύψος και διάρκεια)

Όλη η μελωδία μία φορά

1^ο-2^ο μέτρο 2 φορές

1^ο-2^ο μέτρο 3^η φορά και σύνδεση με 3^ο-4^ο μέτρο

3^ο-4^ο μέτρο 2^η φορά μόνο του

3^ο-4^ο μέτρο 3^η φορά και σύνδεση με 5^ο-6^ο μέτρο

5^ο-6^ο μέτρο 2 φορές

Όλη η μελωδία τελική φορά

Οδηγίες μελέτης Δ' ομάδας ερωτημάτων: Μουσική υπαγόρευση (1)

Απαραίτητες δεξιότητες

α) Μουσική αντίληψη του ρυθμού

- Ρυθμικές αξίες
- Παλμός
- Χρονική (NB!) αγωγή (tempo)
- Περιοδικότητα (ισχυρό-ασθενές)
- Απλά και πολύπλοκα ρυθμικά σχήματα
- Φαινόμενα συγκοπών και αντιχρονισμών
- Κατηγορίες μέτρων (διμερή, τριμερή, τετραμερή μέτρα)
- Διαχωρισμός μέτρων με βάση την ομοιογένεια (2/4, 3/4, 4/4, 6/8, 9/8, 12/8) ή την ανομοιογένεια των παλμών (5/8, 7/8, 9/8, 10/8, 11/8)

...Οδηγίες μελέτης Δ' ομάδας ερωτημάτων: Μουσική υπαγόρευση (2)

Απαραίτητες δεξιότητες

β) Ακουστική αναγνώριση διαστημάτων

υλικό για ερωτήματα A1-A4

...Οδηγίες μελέτης Δ' ομάδας ερωτημάτων: Μουσική υπαγόρευση (4)

Απαραίτητες δεξιότητες

...γ) Εσωτερική ακοή-ακουστική μνήμη των βασικών τονικών κέντρων και στους δύο τρόπους (ΝΤΟ Μείζονα και ντο ελάσσονα)

-Ελάσσων τρόπος (ντο):

ντο ελάσσονα =ομώνυμη της ΝΤΟ Μείζονας, συνειδητοποίηση των ίδιων τονικών κέντρων

3 μορφές ελάσσονας (φυσική, αρμονική, μελωδική)

Διαφορετικές έλξεις σε σχέση με τον Μείζονα τρόπο

Οι παρενθέσεις δείχνουν ότι οι φθόγγοι είναι κινητοί (φυσική, αρμονική και μελωδική μορφή)

Έμφαση στο 2ο τετράχορδο και τις διαφορετικές έλξεις (5η-6η-7η-8η και 8η-7η-6η-5η, ανάλογα τη μορφή)

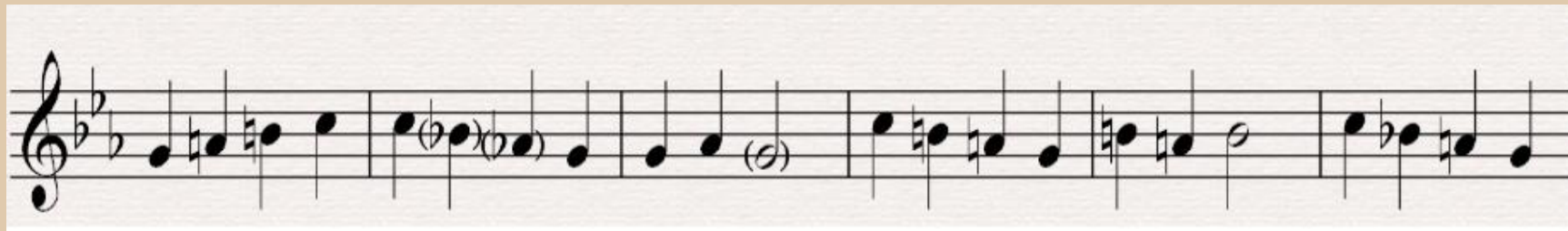
...Οδηγίες μελέτης Δ' ομάδας ερωτημάτων: Μουσική υπαγόρευση (5)

Απαραίτητες δεξιότητες

...γ) Εσωτερική ακοή-ακουστική μνήμη των βασικών τονικών κέντρων και στους δύο τρόπους (ΝΤΟ Μείζονα και ντο ελάσσονα)

-...Ελάσσων τρόπος (ντο)

Έμφαση στο δεύτερο τετράφθογγο

...Οδηγίες μελέτης Δ' ομάδας ερωτημάτων: Μουσική υπαγόρευση (6)

Απαραίτητες δεξιότητες

δ) Καλλιέργεια μελωδικής μνήμης

Μικρά μελωδικά σχήματα, χωρίς ρυθμικό σχήμα. Ο/η μαθητής/τρια καλείται να τα αναπαράγει

ε) Καλλιέργεια της ρυθμικομελωδικής μνήμης

Μικρά μελωδικά σχήματα **και με ρυθμικό σχήμα**. Ο/η μαθητής/τρια καλείται να τα αναπαράγει, συνθέτοντας μια **μικρή μελωδική φράση** (με ρυθμική υπόσταση)

Υλικό μελέτης Δ' ομάδας ερωτημάτων

- Μελωδίες-φράσεις των πανελληνίων εξετάσεων στο μάθημα του dictée της περιόδου 2003-2023 (Ομάδα θεμάτων Ε)
- Βιβλία solfège για άντληση μελωδιών-φράσεων

Πρόγραμμα Σπουδών: Σημεία σύνδεσης με την Δ' ομάδα ερωτημάτων (1)

- Δραστηριότητες σε όλες τις τάξεις του Γυμνασίου (σπειροειδής εξέλιξη)
- Ασκήσεις αναγνώρισης, φωνητικής και οργανικής εκτέλεσης και καταγραφής σε όλες τις τάξεις του Λυκείου (άμεση σύνδεση με το μάθημα της Αρμονίας)

...Πρόγραμμα Σπουδών: Ενδεικτικές εκφράσεις που συνδέονται με την Δ' ομάδα ερωτημάτων (2)

Να αναγνωρίσουν
Να καταγράψουν
Να εντοπίσουν
Να μετασχηματίσουν
Να αυτοσχεδιάσουν
Να συνθέσουν
Να συνοδεύσουν
Να αποκτήσουν αίσθηση του μέτρου και του ρυθμού
Να αντιλαμβάνονται διαφορές
Να αναγνώσουν διευθύνοντας (solfege)
Να αποκτήσουν αίσθηση τονικής έλξης
Να αποδίδουν ρυθμικά σχήματα
Να αποδίδουν φωνητικά αρπάζ συγχορδιών

Μιμητική εκτέλεση
Φωνητική και οργανική εκτέλεση
Ανάγνωση(ρυθμική, μελωδική ή και τα δύο)
Βιωματική δραστηριότητα
Ενεργητική ακρόαση
Μουσική υπαγόρευση
Εσωτερική ακοή
Διδασκαλία εκ παραλλήλου με τα αρμονικά φαινόμενα

Δεξιότητες που πρέπει οι μαθητές/τριες να καλλιεργούν από την Α΄ Γυμνασίου συνολικά (1)

- Αντίληψη του ρυθμού
Αξίες φθόγγων, αίσθηση του παλμού, χρονική αγωγή (tempo), ισχυρά και ασθενή μέρη μέτρων, διμερή, τριμερή, τετραμερή μέτρα, καθώς και διαχωρισμός μέτρων με κριτήριο την ομοιογένεια (2/4, 3/4, 4/4, 6/8, 9/8, 12/8) ή την ανομοιογένεια των παλμών (5/8, 7/8, 9/8, 10/8, 11/8)
Απλά και πολύπλοκα ρυθμικά σχήματα, φαινόμενα συγκοπών και αντιχρονισμών
- Άνεση στην αναγνώριση διαστημάτων (οδηγίες μελέτης για ερωτήματα Α1-Α4)
- Καλλιέργεια μνήμης μελωδικών βαθμίδων (νοτών) στον Μείζονα και στον Ελάσσονα τρόπο
Σειρά προτεραιότητας βελτίωσης μουσικής μνήμης:
Τονική (κάτω και άνω), δεσπόζουσα (άνω 5η και κάτω 4η), προσαγωγέας (άνω 7η κάτω 2η), επιτονική (άνω 2η), μέση (άνω 3η), υποδεσπόζουσα (άνω 4η και κάτω 5η), επιδεσπόζουσα (άνω 6η και κάτω 3η). Επόμενο στάδιο: Εξάσκηση στην αναγνώριση αλλοιωμένων βαθμίδων (έλξεις) σε μία μελωδία, μέσω βοήθειας από τους φθόγγους-λύσεις που βηματικά έπονται των αλλοιωμένων φθόγγων, κατά τους κανόνες της Αρμονίας (4η οξυμένη βαθμίδα οδηγεί στην 5η, 7η χαμηλωμένη βαθμίδα οδηγεί στην 6η, 6η χαμηλωμένη βαθμίδα οδηγεί στην 5η κ.ο.κ)

...Δεξιότητες που πρέπει οι μαθητές/τριες να καλλιεργούν από την Α΄ Γυμνασίου συνολικά (2)

- Μετά την ολοκλήρωση των ασκήσεων στον Μείζονα, έμφαση στον ελάσσονα τρόπο (ντο ή λα ελάσσονα): οι μαθητές/μαθήτριες αναγνωρίζουν τις βαθμίδες της αρμονικής από τις δύο μορφές της μελωδικής ελάσσονας (ανιούσα και κατιούσα), όπως επίσης και τις διαφορετικές έλξεις που δημιουργούνται στον ελάσσονα τρόπο. Εφαρμογή σταδιακά όλο και περισσότερων τονικοτήτων (διαφορετικοί τόνοι, αλλά πάντα σε Μείζονα και σε ελάσσονα τρόπο). Σε κάποιους μαθητές/τριες χρήση του κινητού ντο για υποστήριξη
- Καλλιέργεια της μελωδικής μνήμης - μικρά μελωδικά σχήματα, χωρίς ρυθμικό σχήμα- και αναπαραγωγή τους από τους μαθητές/τριες. Ως εξέλιξη της προηγούμενης δεξιότητας, τραγούδι αρκετών νοτών-βαθμίδων στη σειρά με στόχο τη δημιουργία μικρής μελωδικής φράσης με φθόγγους ίδιας αξίας

...Δεξιότητες που πρέπει οι μαθητές/τριες να καλλιεργούν από την Α΄ Γυμνασίου συνολικά (3)

- Καλλιέργεια της ρυθμικομελωδικής μνήμης-μικρών μελωδικών σχημάτων με συγκεκριμένο ρυθμικό σχήμα και αναπαραγωγή τους από τους μαθητές/τριες
- Στο τελικό στάδιο επικέντρωση καθαρά στα Θέματα Πανελληνίων προηγούμενων ετών, που αφορούν τη **“Μελωδική αναγνώριση”**. Εκτέλεση στο πιάνο μελωδιών-φράσεων των θεμάτων των πανελλήνιων εξετάσεων για το dictée της περιόδου 2003-2023 (Ομάδα Ε). Για διδακτικούς λόγους αρχικά παίζεται η τονικότητα. Μετά το τέλος της υπαγόρευσης ακολουθεί απόδοση της μελωδίας (solfège) από τους μαθητές/τριες. Σταδιακή μείωση της βοήθειας από το πιάνο. Χρήση οποιουδήποτε βιβλίου solfège για άντληση μελωδιών-φράσεων

Ε' Ομάδα ερωτημάτων (ΦΕΚ) (50 μονάδες)

Ερώτημα Ε1: άσκηση εναρμόνισης δοσμένης μελωδίας, όπου δίνεται μια μελωδία εκτάσεως 8-12 μέτρων (3/4, 4/4 ή 6/8, με διευκρίνιση της χρονικής αγωγής και ζητείται η τετράφωνη εναρμόνισή της σε σύστημα δύο δεδομένων πενταγράμμων (από δύο φωνές στα κλειδιά του σολ και του φα) με υποχρεωτική και την αναγραφή των αρμονικών συμβολισμών (30 μονάδες)

Σχόλιο: Οι διαφορές με το παλιό σύστημα για την εισαγωγή στα Μουσικά Τμήματα αφορούν στο ότι η έκταση του θέματος θα είναι μεταξύ οκτώ και δώδεκα μέτρων (8-12). Πιθανά μέτρα: 3/4, 4/4 και 6/8. Επίσης, δίνεται και η χρονική αγωγή, κάτι που μπορεί να επηρεάσει την επιλογή του αρμονικού ρυθμού

(Πρόγραμμα Σπουδών: Εισαγωγή στην Αρμονία της Γ' Γυμνασίου/ά', β' και γ' λυκείου)

Σημαντικά σημεία για τη μελέτη και εξάσκηση στο ερώτημα Ε1

- Αναζήτηση του αρμονικού σκελετού σε μία μελωδία (συγχορδίες πυλώνες)
- Αναγνώριση φράσεων
- Αναγνώριση της βασικής δομικής λειτουργικής σχέσης I-IV-V-I
- Εφαρμογή των λειτουργικών σχέσεων των συγχορδιών
- Επιδίωξη κίνησης του μπάσο αντίθετης προς τη σοπράνο
- Προσεκτική κίνηση φωνών και αποφυγή μελωδικών και αρμονικών λαθών

Ε΄ Ομάδα ερωτημάτων (ΦΕΚ) (50 μονάδες)

Ερώτημα Ε2: άσκηση δημιουργίας πτωτικής-μετατροπικής αρμονικής διαδοχής, όπου δίνεται μία αρχική τετράφωνη συγχορδία τονικής (σε σύστημα δύο δεδομένων πενταγράμμων) μαζί με τον αρμονικό συμβολισμό της, το μέτρο, τον αιτούμενο αριθμό μέτρων και τον αρμονικό ρυθμό, την τελική τονικότητα και τον τύπο της πτώσης και ζητείται να υλοποιηθεί στη βάση των παραπάνω δεδομένων μια κατάλληλη αρμονική διαδοχή εκτάσεως **2 έως 4 μέτρα**, με την πλήρη καταγραφή της στο πεντάγραμμο αλλά και με παράλληλη αναγραφή των αρμονικών συμβολισμών χωρίς την επικύρωση της αρχικής τονικότητας με πτώση (12 μονάδες).

Σχόλιο: Πρώτη φορά σε πανελλήνιες εξετάσεις. Προετοιμασία των μαθητών/τριών από προηγούμενες τάξεις, με στόχο την απόκτηση εμπειρίας σε ασκήσεις σύνθεσης, όπως του ερωτήματος Ε2.

(Πρόγραμμα Σπουδών: Ασκήσεις σύνθεσης ως ενδεικτικές δραστηριότητες σε διάφορα αντικείμενα σύνδεσης συγχορδιών στην ύλη των τριών τάξεων της Αρμονίας του Λυκείου)

1ο Παράδειγμα για το ερώτημα Ε2

Άσκηση σύνθεσης πτωτικής-μετατροπικής διαδοχής

Μέτρο: 4/4

Αρμονικός ρυθμός: ανά ήμισυ

και στο τελευταίο μέτρο ανά ολόκληρο

Τονικότητα μετάβασης: ΡΕ Μείζονα

Σύνολο μέτρων: τέσσερα (4)

Τελική πτώση στη νέα τονικότητα: Ημίπτωση (πτώση στην V)

Δίδεται το ακριβές ξεκίνημα με τις νότες της τονικής (I)

1ο Παράδειγμα για το ερώτημα Ε2

Άσκηση σύνθεσης πτωτικής-μετατροπικής διαδοχής

G: I

V₅⁶

I
D: IV }

V²

I⁶

IV

V

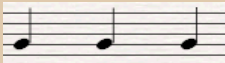
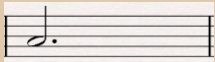
Εξέλιξη φράσης: πορεία αρχ.τονικ. μετατροπία

διαδικασία πτώσης

2ο Παράδειγμα για το ερώτημα Ε2

Άσκηση σύνθεσης πτωτικής-μετατροπικής διαδοχής

Μέτρο: 3/4

Αρμονικός ρυθμός: ανά τέταρτο και στο τελευταίο μέτρο ανά ήμισυ
παρεστιγμένο

Τονικότητα μετάβασης: Ντο Μείζονα

Σύνολο μέτρων: τρία (3)

Τελική πτώση στην νέα τονικότητα: Τέλεια Αυθεντική

Δίνεται το ακριβές ξεκίνημα με τις νότες της τονικής (Ι)

...2ο Παράδειγμα για το ερώτημα Ε2
 Άσκηση σύνθεσης πτωτικής-μετατροπικής διαδοχής

a: i

iv

V⁷

i
C: vi }

IV

V⁷

I

Εξέλιξη φράσης: πορεία αρχ. τονικ.

μετατροπία

διαδικασία πτώσης

Υλικό μελέτης ερωτήματος Ε2

Προτάσεις για ασκήσεις ανά τάξη (ασκήσεις σύνθεσης 2-4 μέτρων)

α' λυκείου: κυρίως στα σχήματα β' αναστροφής, στις συνδέσεις κύριων και δευτερευουσών συγχορδιών και στις πτώσεις

β' λυκείου: κυρίως στις διατονικές και χρωματικές μετατροπές

γ' λυκείου: στις παρενθετικές δεσπόζουσες και ντιμινουίτες, στους δανεισμούς, στις αλλοιωμένες συγχορδίες και στις ξένες νότες

Δεξιότητες που πρέπει οι μαθητές/τριες να καλλιεργούν απαραίτητα στις τρεις τάξεις του Λυκείου (1)

- Εμβάθυνση σε όλη την ύλη της Αρμονίας
- Καλή γνώση των οπλισμών των κλιμάκων και σχέσεων συνάφειας (συνδέσεων/συγχορδιών)
- Πολύ καλή γνώση της λειτουργικότητας των συνδέσεων καθώς και των σχέσεων κύριων και δευτερευουσών συγχορδιών
- Πτώσεις (ως ένα φαινόμενο μελωδικής και αρμονικής εξέλιξης και όχι ως μια στιγμιαία σύνδεση)

...Δεξιότητες που πρέπει οι μαθητές/τριες να καλλιεργούν απαραίτητα στις τρεις τάξεις του Λυκείου (2)

- Μετατροπίες (διατονικές, χρωματικές και εναρμόνιες) σε κοντινές τονικότητες, όπως και παρενθετικές δεσπόζουσες και ντιμινουίτες
- Καλλιέργεια της ικανότητας κατανόησης των εκφωνήσεων των ασκήσεων και των πιθανών ειδικών εκφράσεων
- Απόκτηση ευρύτερης οπτικής γωνίας των συνδέσεων των συγχορδιών. Αντίληψη της άσκησης ως μία μακροδομική διαδικασία προς έναν αρμονικό στόχο (μορφολογική αντίληψη) και όχι ως απλή παράθεση διαφόρων συνδέσεων
- Απόκτηση ευρύτητας στην αντίληψη των αρμονικών συνδέσεων-λειτουργιών ώστε να γίνεται αντιληπτή η διαφορετικότητα της μουσικής υφής (ρυθμός, μελωδία, αρμονία) ανά εποχή (Αναγέννηση, Μπαρόκ, Κλασική, Ρομαντισμός)

Ε' Ομάδα ερωτημάτων Ερώτημα Ε3 (8 μονάδες)

Ερώτημα Ε3: άσκηση αρμονικής ανάλυσης, όπου δίνεται ένα πολύ μικρό απόσπασμα (μία έως δύο φράσεις) από τετράφωνο εναρμονισμένο κομμάτι ρεπερτορίου με αυστηρά ομορρυθμική υφή και ζητείται η αναγραφή της τονικότητας και των αρμονικών συμβολισμών (8 μονάδες)

Δίνεται: 1 ή 2 φράσεις

Ζητείται: 1) η τονικότητα, 2) αρμονική ανάλυση με τη γνωστή σημειογραφία και τις αριθμήσεις

(Πρόγραμμα Σπουδών: ανάλυση-σχολιασμός έργων ρεπερτορίου στην α', β' και γ' λυκείου)

1^ο Παράδειγμα για το ερώτημα Ε3

Αρμονική ανάλυση τετράφωνου ομορρυθμικού αποσπάσματος (8 μονάδες)

Γ. Σ. Μπαχ, «Χορικό» BWV, αρ. 304 «Auf meinen lieben Gott»

5 $\sharp$ -6
g: i iv⁻² vii^o i⁻² iv⁶ v -² i⁶ vii^o i ii^{o6} v

2^ο Παράδειγμα για το ερώτημα Ε3

Αρμονική ανάλυση* τετράφωνου ομορρυθμικού αποσπάσματος (8 μονάδες)

*χωρίς την αριθμητική επισήμανση των ξένων φθόγγων (ομορρυθμική αντιμετώπιση ανάλυσης)

Γ.Σ.Μπάχ, «Χορικό» BWV, αρ.290 «Es ist das Heil uns Kommen her»

E: I V⁶ -⁷ I }
A: V } IV⁶ I

V -⁷ I }
E: IV } V⁶ I

-⁶ vi }
B: ii } V-²

I⁶ V⁷ I

ΤΕΛΕΙΑ ΑΥΘΕΝΤΙΚΗ
ΠΤΩΣΗ ΣΤΗ ΛΑ

ΤΕΛΕΙΑ ΑΥΘΕΝΤΙΚΗ
ΠΤΩΣΗ ΣΤΗ ΣΙ

Βασικά σημεία για τη διδασκαλία/μελέτη ερωτήματος Ε3

- Κατανόηση της φρασεολογίας και των πτώσεων στο τέλος κάθε φράσης
- Επισήμανση της σημειογραφίας:
 - όλων των ειδών των συγχορδιών
 - των παρενθετικών δεσποζουσών
 - των δανεικών συγχορδιών (αριθμητική ένδειξη των αλλοιωμένων φθόγγων)
 - των ξένων φθόγγων (αρίθμηση ή απλή επισήμανση)

Γενικά για τη σημειογραφία: ο/η μαθητής/τρια ακολουθεί όσο είναι δυνατόν τον καθολικά αποδεκτό, στη δυτική έντεχνη μουσική, τρόπο σημειογραφίας, ο οποίος αναφέρεται στο Πρόγραμμα Σπουδών

Σας ευχαριστούμε